

Київський університет імені Бориса Грінченка

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет інформаційних технологій та управління**Кафедра фінансів та економіки****«ЗАТВЕРДЖУЮ»**Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

« 09 » 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

для студентів

спеціальність 051 Економіка
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня першого бакалавр економіки
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми 051.00.01 Економіка міста. Урбаністика
(шифр і назва освітньої програми)

Київ – 2019

Розробник:

Краус Наталія Миколаївна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів та економіки факультету Інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

(вказати всіх викладачів, які працюють за даною програмою)

Краус Наталія Миколаївна, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів та економіки факультету Інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри

Протокол від 29 . 08 . 2019 р. № 8

Завідувач кафедри _____ (А.Ю. Рамський)
(підпис)

_____. _____. 20____ р.

Керівник освітньої програми _____ (В.В. Лойко)
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____. _____. 20____ р.

Заступник декана _____ (І.Ю. Мельник)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
<i>Вид дисципліни</i>	Дисципліна циклу професійної та практичної підготовки.
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	українська
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	6/12
<i>Курс</i>	1-2
<i>Семестр</i>	2-3
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	6
<i>Обсяг кредитів</i>	6
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	180
<i>Аудиторні</i>	84 (44Л/40П)
<i>Модульний контроль</i>	12
<i>Семестровий контроль</i>	30
<i>Самостійна робота</i>	54
<i>Форма семестрового контролю</i>	іспит

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 50% / 50%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Формування: базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансової системи; в майбутніх фахівців із менеджменту сучасного економічного мислення та системи знань щодо загальних закономірностей розвитку сучасних фінансових і грошово-кредитних відносин суспільства.

Завдання: вивчення сутності, функцій та ролі фінансів у ринковій економіці; закономірностей їх еволюційного розвитку; теоретичних основ державних, корпоративних і міжнародних фінансів; засад функціонування фінансової системи держави. З'ясування: закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарювання й населення; шляхів використання закономірностей у сфері фінансових відносин у практиці фінансової роботи; роль фінансів у забезпеченні економічного зростання суб'єктів ринкових відносин; тенденції розвитку національного та міжнародного фінансового ринку; закономірностей грошового та кредитного обігу в умовах ринкового господарства; принципів і форм організації сучасної грошово-кредитної системи; особливостей вітчизняної та зарубіжних ринкових моделей грошей і кредиту; характеристики ринку позикових капіталів, грошового обігу, банків та банківської діяльності; функціонування спеціалізованих небанківських інститутів; організації міжнародних грошово-кредитних відносин; сутності методів, принципів та інструментів грошово-кредитної політики тощо.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: предмет фінансової науки, фінансові категорії, генезис і еволюцію фінансів як економічної категорії; фінансове право та правове регулювання фінансової діяльності, зміст державної фінансової політики; фінансовий менеджмент як галузь науки управління, сферу, напрями, суть та роль фінансового менеджменту, загальні та спеціальні його функції; сутність фінансів суб'єктів господарювання, їх функції та основи організації; суть, функції та класифікацію податків, зміст і побудову податкової системи; визначення, значення, функції бюджету, бюджетний устрій та склад бюджетної системи, економічну сутність доходів і видатків Державного бюджету України; економічну сутність, необхідність і роль страхування, класифікацію галузей, видів і форм страхування, страховий ринок, структуру і склад його учасників; сутність фінансового ринку, його суб'єкти і класифікацію, інструменти фінансового ринку; призначення, функції та складові міжнародних фінансів, сфери міжнародних фінансових відносин, склад і структуру світового фінансового ринку; суть та економічні основи функціонування грошового обороту й руху грошових потоків, розвитку грошового ринку та грошових систем; сфери використання грошей у різних формах, показники обсягу й структури грошової маси (грошові агрегати); фінансові, валютні та кредитні чинники забезпечення сталості грошей; методи грошово-кредитної політики держави; причини й соціально-економічні наслідки інфляції; складові елементи кредитної системи та шляхи

забезпечення їхньої стійкості; поняття та механізм регулювання валютних відносин та валютних систем, а також форми співробітництва України з міжнародними валютно-кредитними організаціями.

вміти: аналізувати та оцінювати показники бюджету, ефективність державної фінансової політики; визначати величину виторгу від реалізації продукції, прибутку; потребу в оборотному капіталі та показники стану й ефективності використання; оцінювати фінансовий стан; розраховувати величини податків та зборів; обчислювати величини ризиків; визначати доходи, витрати, фінансові результати страхових операцій; визначати доходи, витрати, фінансові результати страхових операцій; визначати поточну вартість та прибутковість цінних паперів; розраховувати крос-курси валют.

володіти компетенція ми такими як:

-розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави: здатність пояснити широкий діапазон фінансово-економічних процесів, які відбуваються на підприємстві та в країні;

-навички використання сучасних джерел економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів: здатність знаходити інформацію за допомогою сучасних економічних та інших джерел інформації, вміння використовувати інформацію для складання звітності підприємства;

-демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем;

-ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл год. між видами роб.					
	денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	пра.	м.к.	інд.	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади фінансів.						
Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль.	6	2	2	-	-	2
Тема 2. Фінансова система.	6	2	2	-	-	2
Тема 3. Фінансова політика та механізм її реалізації.	6	2	2	-	-	2
Разом за змістовим модулем 1	20	6	6	2	-	6
Змістовий модуль 2. Загальні основи управління фінансами.						
Тема 4. Фінансовий менеджмент.	6	2	2	-	-	2
Тема 5. Бюджет. Бюджетна система.	6	2	2	-	-	2
Разом за змістовим модулем 2	14	4	4	2	-	4
Змістовий модуль 3. Особливості фінансових відносин.						
Тема 6. Доходи і видатки державного бюджету.	6	2	2	-	-	2
Тема 7. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій.	6	2	2	-	-	2

Назви змістових модулів і тем	Розподіл год. між видами роб.					
	денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	пра.	м.к.	інд.	с.р.
Тема 8. Податки. Податкова система.	6	2	2	-	-	2
Разом за змістовим модулем 3	20	6	6	2	-	6
Змістовий модуль 4. Економічна суть, значення і характеристика різних фінансових інститутів.						
Тема 9. Державні цільові фонди.	6	2	2	-	-	2
Тема 10. Страхування. Страховий ринок.	6	2	2	-	-	2
Тема 11. Міжнародні фінанси	6	2	2	-	-	2
Разом за змістовим модулем 4	20	6	6	2	-	6
Змістовий модуль 5. Теорія та практика функціонування грошей						
Тема 12. Сутність та функції грошей. Грошовий оборот	10	4	2	-	-	4
Тема 13. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм	10	2	2	-	-	4
Тема 14. Грошовий ринок. Грошова система	11	4	3	-	-	4
Тема 15. Інфляція та грошові реформи	11	4	3	-	-	4
Разом за змістовим модулем 5	42	14	10	2	-	16
Змістовий модуль 6. Формування та розвиток кредитних відносин						
Тема 16. Валютні відносини та валютні системи	8	2	2	-	-	4
Тема 17. Кредит у ринковій економіці. Кредитні системи	8	2	2	-	-	4
Тема 18. Центральний банк та його роль в економіці. Комерційний банк	8	2	2	-	-	4
Тема 19. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи	8	2	2	-	-	4
Разом за змістовим модулем 6	34	8	8	2	-	16
Підготовка та проходження семестрових контрольних заходів	30	-	-	-	-	-
Усього годин	180	44	40	12	-	54

4.1. Теми семінарських занять – не передбачено навчальним планом

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади фінансів.		
1.	Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль.	2
2.	Тема 2. Фінансова система.	2
3.	Тема 3. Фінансова політика та механізм її реалізації.	2
Змістовий модуль 2. Загальні основи управління фінансами.		
4.	Тема 4. Фінансовий менеджмент.	2
5.	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система.	2
Змістовий модуль 3. Особливості фінансових відносин.		
6.	Тема 6. Доходи і видатки державного бюджету.	2
7.	Тема 7. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій.	2
8.	Тема 8. Податки. Податкова система.	2
Змістовий модуль 4. Економічна суть, значення і характеристика різних фінансових інститутів.		
9.	Тема 9. Державні цільові фонди.	2
10.	Тема 10. Страхування. Страховий ринок.	2

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
11.	Тема 11. Міжнародні фінанси	2
Змістовий модуль 5. Теорія та практика функціонування грошей		
12.	Тема 12. Сутність та функції грошей. Грошовий оборот	2
13.	Тема 13. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм	2
14.	Тема 14. Грошовий ринок. Грошова система	3
15.	Тема 15. Інфляція та грошові реформи	3
Змістовий модуль 6. Формування та розвиток кредитних відносин		
16.	Тема 16. Валютні відносини та валютні системи	2
17.	Тема 17. Кредит у ринковій економіці. Кредитні системи	2
18.	Тема 18. Центральний банк та його роль в економіці. Комерційний банк	2
19.	Тема 19. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи	2
	Разом	40

4.3. Теми лабораторних занять – не передбачено навчальним планом

4.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади фінансів.		
1	Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль.	2
2	Тема 2. Фінансова система.	2
3	Тема 3. Фінансова політика та механізм її реалізації.	2
Змістовий модуль 2. Загальні основи управління фінансами.		
4	Тема 4. Фінансовий менеджмент.	2
5	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система.	2
Змістовий модуль 3. Особливості фінансових відносин.		
6	Тема 6. Доходи і видатки державного бюджету.	2
7	Тема 7. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій.	2
8	Тема 8. Податки. Податкова система.	2
Змістовий модуль 4. Економічна суть, значення і характеристика різних фінансових інститутів.		
9	Тема 9. Державні цільові фонди.	2
10	Тема 10. Страхування. Страховий ринок.	2
11	Тема 11. Міжнародні фінанси	2
Змістовий модуль 5. Теорія та практика функціонування грошей		
12	Тема 12. Сутність та функції грошей. Грошовий оборот	4
13	Тема 13. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм	4
14	Тема 14. Грошовий ринок. Грошова система	4
15	Тема 15. Інфляція та грошові реформи	4
Змістовий модуль 6. Формування та розвиток кредитних відносин		
16	Тема 16. Валютні відносини та валютні системи	4
17	Тема 17. Кредит у ринковій економіці. Кредитні системи	4
18	Тема 18. Центральний банк та його роль в економіці. Комерційний банк	4
19	Тема 19. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи	4
	Разом	54

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль.

Предмет науки про фінанси. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного базису. Фінанси як економічна, вартісна, розподільна, історична категорія. Специфічні ознаки фінансів, характерні риси та суспільне призначення. Мікро- і макрорівні вивчення фінансів. Фінансові категорії як форма наукового пізнання сутності фінансових відносин. Взаємозв'язок фінансів та інших економічних категорій.

Фінанси, особливості їхнього функціонування – економічне вчення про товарно-грошові відносини, розширене відтворення, природу та функції держави. Відбиття специфіки товарно-грошових відносин і функцій держави в умовах ринкової економіки на фінансових відносинах. Функції фінансів: розподільча, контрольна, регулююча. Прояви розподільчої функції фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Сутність контрольної функції фінансів, її реалізація в організації контролю за розподілом і цільовим використанням грошових фондів. Сутність та значення регулюючої функції фінансів у стимулюванні (дестимулюванні) соціально-економічних процесів у суспільстві. Сутність і джерела формування фінансових ресурсів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Фінансові ресурси держави, підприємств і населення.

Тема 2. Фінансова система.

Поняття фінансової системи. Фінансова система як об'єкт управління. Структура фінансової системи за внутрішньою будовою та організаційною структурою. Сфери та ланки фінансових відносин, їхні взаємозв'язки. Державні фінанси як провідна складова централізованих фінансів суспільства. Державні фінанси та їхні ланки: державний бюджет і місцеві бюджети, державні цільові фонди; фінанси державного сектору економіки, державний кредит, резервні та страхові фонди органів державної влади.

Фінанси суб'єктів господарювання та їхня роль у розвитку національної фінансової системи. Складові фінансів суб'єктів господарювання: фінанси комерційних підприємств та організацій, фінанси некомерційних підприємств та організацій. Фінансовий ринок як складова фінансової системи держави. Структурні складові фінансового ринку: ринок грошей, ринок кредитних ресурсів, ринок цінних паперів, ринок фінансових послуг. Роль міжнародних фінансів у розвитку інших складових фінансової системи держави.

Тема 3. Фінансова політика та механізм її реалізації.

Фінансова політика – складова частина економічної та соціальної політики держави. Зміст і завдання фінансової політики. Стратегія й тактика фінансової політики. Фінансова політика України на сучасному етапі. Фінансовий механізм. Поняття та склад фінансового механізму. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.

Поняття про управління фінансами. Об'єкти та суб'єкти управління. Органи управління фінансами та їхні функції. Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів. Зведений фінансовий баланс держави. Зміст фінансового планування під час трансформаційних зрушень.

Фінансовий контроль. Зміст і призначення фінансового контролю. Види, форми, методи фінансового контролю. Органи, що здійснюють фінансовий контроль. Фінансове право. Правове регулювання фінансових відносин. Розвиток фінансового законодавства в Україні.

Змістовий модуль 2.

Тема 4. Фінансовий менеджмент.

Сутність та значення фінансового менеджменту. Фінансовий менеджмент як складова науки управління. Загальні і конкретні функції управління фінансами. Значення та підходи до їх виділення. Організаційна структура управління фінансами. Чинники структури фінансового апарату

Фінансовий аналіз. Його особливості на мікро- та державному рівні. Зміст та значення фінансового планування. Характеристика методів фінансового планування. Фінансовий контроль. Його мета, види, форми організації. Методологічні основи побудови фінансового менеджменту.

Тема 5. Бюджет. Бюджетна система.

Сутність бюджету як економічної категорії. Призначення та роль бюджету держави. Об'єкти та суб'єкти бюджетних відносин. Функції бюджету. Бюджет як основний фінансовий план держави. Провідна та координуюча роль бюджету в системі фінансових планів. Показники стану бюджету – бюджетний надлишок і бюджетний дефіцит. Сутність і причини виникнення бюджетного дефіциту. Допустимі межі та джерела покриття бюджетного дефіциту. Класифікація бюджетного дефіциту. Динаміка бюджетного дефіциту в Україні. Особливості державного бюджету на поточний рік.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Принципи побудови бюджетної системи. Бюджетний процес, його складові елементи та регламентування. Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, їхня роль у місцевому самоврядуванні. Поняття фінансової автономії та показники її рівня. Взаємовідносини між ланками бюджетної системи, їхні форми та організація. Бюджетне регулювання. Бюджетне субсидювання та його види: субсидії, субвенції, дотації.

Змістовий модуль 3.

Тема 6. Доходи і видатки державного бюджету.

Економічна сутність державних доходів. Значення державних доходів. Централізовані державні доходи: доходи державного бюджету, державний кредит, доходи державних цільових фондів. Доходи державного бюджету. Форми їхнього вияву та матеріальне втілення. Класифікація доходів державного бюджету. Принципи організації системи доходів бюджету та джерела їх формування. Методи формування доходів державного бюджету.

Податкові надходження. Державні позики, емісійний дохід та їхнє значення в системі доходів бюджету. Неподаткові доходи бюджету, їхній склад і призначення. Децентралізовані державні доходи. Доходи державних підприємств та організацій – складова частина державних доходів. Прибуток державних підприємств.

Сутність, характеристика, склад державних видатків. Класифікація державних видатків. Фактори, що визначають структуру державних видатків. Сутність і принципи кошторисного фінансування. Кошторис: види та його основні елементи. Сутність і роль державних цільових фондів на сучасному етапі. Об'єктивна необхідність їх створення. Класифікація державних цільових фондів, доходи та витрати державних цільових фондів. Проблеми та перспективи їхнього функціонування. Якісна характеристика державних видатків, принципи їх організації. Методи та форми фінансування державних витрат. Бюджетні кредити. Державні дотації. Державні гарантії.

Тема 7. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій

Необхідність і сутність фінансів підприємств. Фінанси підприємств – основа фінансової системи держави. Функції фінансів підприємств та принципи їх організації. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання. Особливості організації фінансових відносин залежно від галузевих особливостей, галузей економіки, сфер бізнесу. Грошові фонди та фінансові ресурси підприємств, особливості їх формування в умовах ринку. Склад грошових фондів і доходів, порядок їх утворення та використання в умовах ринку.

Економічні методи й способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування доходів. Поділ коштів підприємства на власні та залучені. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її розподіл. Види витрат. Собівартість продукції, робіт, послуг та її складові.

Економічний зміст прибутку, його склад. Особливості формування прибутку суб'єктів господарювання різних форм власності. Види прибутків. Розподіл і використання прибутку. Фінанси неприбуткових організацій. Види неприбуткових організацій. Особливості та завдання неприбуткових організацій. Джерела формування та напрями використання коштів неприбуткових організацій. Благодійництво. Спонсорство. Меценатство.

Тема 8. Податки. Податкова система.

Сутність, призначення та необхідність податків. Функції податків. Характерні риси податків, відрахувань і платежів. Взаємозв'язок з іншими розподільчими категоріями (кредит, заробітна плата, собівартість, ціна). Елементи податку. Принципи оподаткування.

Класифікація податків. Прямі податки. Непрямі податки. Об'єктивна необхідність податкової системи. Поняття податкової системи та методи її побудови. Структурна побудова податкової системи. Податкова система України, основні етапи її становлення. Податкова політика. Податкова служба, склад податкової служби України.

Змістовий модуль 4.

Тема 9. Державні цільові фонди.

Необхідність функціонування та загальна характеристика державних цільових фондів. Пенсійне страхування громадян України. Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності громадян України. Державне соціальне страхування громадян України на випадок безробіття. Сутність та необхідність запровадження загальнообов'язкового державного медичного страхування в Україні. Соціальне страхування громадян України від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Місце та роль соціального страхування у реалізації державних соціальних програм Уряду України. Іноземний досвід фінансування соціального страхування.

Тема 10. Страхування. Страховий ринок.

Економічна суть страхування, його значення та функції. Правове забезпечення страхової діяльності в Україні. Джерела доходів страховика. Видатки страховика. Прибуток страховика. Страховий ринок України. Його структура. Державне регулювання страхової діяльності в Україні. Термінологія сфери страхування. Характеристика принципів страхування. Доходи страхових компаній. Видатки страхових компаній. Джерела формування та напрями використання прибутку страхових компаній. Оподаткування діяльності страхових компаній. Поняття, економічна суть та класифікація ризиків у страхуванні. Страхові посередники та їх роль на страховому ринку.

Тема 11. Міжнародні фінанси

Сутність, призначення та роль міжнародних фінансів. Міжнародна фінансова інтеграція та її вплив на фінансові інтереси суверенних країн і регіонів. Поняття зовнішньоекономічної діяльності. Форми та види зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності як складова загальної зовнішньоекономічної політики держави. Інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Форми та засоби регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Валютні відносини та їх державне регулювання в Україні. Валютні системи: сутність, види та структура. Валютна політика держави. Міжнародний фінансовий ринок: сутність, особливості та класифікація. Вплив міжнародного фінансового ринку на національні фінансові ринки та національну економічну систему держави. Міжнародний кредит

та його форми. Класифікація міжнародних кредитів. Формування й розвиток Європейського валютного союзу. Україна та ЄС: особливості організації міжнародних фінансових зв'язків та перспективи їхнього розвитку. Міжнародні валютно-фінансові й кредитні організації. Співпраця України з міжнародними фінансовими інституціями.

Змістовий модуль 5.

Тема 12. Сутність та функції грошей. Грошовий оборот

Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний наслідок розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у створенні грошей. Суть грошей. Портфельний підхід до визначення суті грошей. Гроші як форма прояву суспільних відносин. Специфіка прояву суті грошей у різних економічних системах. Гроші як особливий товар, мінова й споживча вартість грошей як товару. Гроші як гроші та гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями. Форми грошей та їхня еволюція. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей. Електронні гроші.

Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей при різних їх формах. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість, зберігання грошей та відсоток. Функції грошей. Поняття функції та її еволюція. Функція міри вартості, її суть, сфера використання. Функція засобу обігу, її суть, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції. Функція засобу платежу, її суть, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання, еволюція. Функція засобу нагромадження, її суть, сфера використання. Передумови використання як світових грошей національних та колективних валют. Взаємозв'язок функцій грошей. Вплив на функції грошей зміни їхньої вартості. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні й соціальні процеси. Грошове середовище як фактор впливу на матеріальні інтереси та виробничу активність економічних суб'єктів. Вплив зміни кількості грошей на макро- та мікроекономічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Роль грошей у розвитку міжнародних інтеграційних процесів. Еволюція ролі грошей в економіці України.

Поняття грошового обороту як процесу руху грошей. Грошові платежі як елементарні складові грошового обороту. Сукупний грошовий оборот і оборот грошей у межах індивідуального капіталу. Основні суб'єкти грошового обороту: фірми, сімейні господарства, державні структури, фінансові посередники. Національний дохід і національний продукт як визначальні параметри грошового обороту. Структура сукупного грошового обороту. Грошовий обіг. Фіскально-бюджетний оборот. Кредитний оборот. Фінансовий оборот. Грошові потоки та критерії їх класифікації. Механізм балансування грошових потоків. Грошова маса та основні форми її існування. Агрегатний метод класифікації функціональних форм грошей. Характеристика грошових агрегатів. Особливості побудови показників грошової маси в Україні. Закони грошового обігу. Порядок розрахунку швидкості обігу грошей. Основні шляхи та показники інтенсифікації руху грошей у сфері обігу та платежів. Механізм поповнення маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків.

Тема 13. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм

Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Номіналістичне трактування суті грошей послідовниками кількісної теорії. Відмінності в поглядах на гроші послідовників кількісної теорії грошей і трудової теорії вартості. Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. «Трансакційний варіант» І. Фішера. «Кембриджська версія» кількісної теорії.

Внесок Д. Кейнса в розвиток кількісної теорії грошей. Зміна акцентів в оцінюванні ролі держави в економічному регулюванні та механізмів впливу на економіку. Неминучість інфляційних наслідків реалізації кейнсіанських концепцій. Сучасний монетаризм як альтернативний напрям кількісної теорії. Відмін-

ності монетаристських трактувань ролі держави з регулювання економіки. Внесок М. Фрідмена в розробку монетарної політики на основі неокласичного варіанта кількісної теорії. Грошово-кредитна політика України у світлі сучасних монетаристських теорій.

Тема 14. Грошовий ринок. Грошова система

Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Суть грошового ринку. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак – попиту, пропозиції, ціни. Інституційна модель грошового ринку. Канали прямого й опосередкованого фінансування. Економічна структура грошового ринку. Ринок грошей (монетарний ринок). Ринок капіталів. Суб'єкти грошового ринку. Банки й небанківські фінансово-кредитні структури як суб'єкти грошового ринку.

Попит на гроші. Теоретичні моделі попиту на гроші. Номінальний та реальний попит на гроші. Пропозиція грошей. Загальні теоретичні положення пропозиції грошей. Механізм формування пропозиції грошей. Грошова база. Банківські резерви. Грошовий мультиплікатор. Роль кредитної системи у формуванні пропозиції грошей. Банкнотна та депозитна емісія.

Поняття грошової системи. Основні принципи організації та моделі побудови грошових систем. Призначення та місце грошової системи в економічній системі країни. Елементи грошової системи та їх характеристика. Національно-державна обумовленість і призначення грошової системи. Основні типи грошових систем, їхня еволюція. Біметалізм (система паралельних валют, система подвійної валюти, система «кульгаючої» валюти). Монеметалізм (золотомонетний стандарт, золотозлитковий стандарт, золотодевізний стандарт). Регульовані грошові системи. Система паперово-грошового обігу. Система природного (кредитного) обігу. Неринкові та ринкові грошові системи. Державне регулювання грошової сфери як головне призначення грошової системи. Методи та інструменти регулювання грошової системи. Становлення й розвиток грошової системи України. Необхідність створення грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні: запровадження тимчасової валюти, паралельний обіг купоно-карбованця та рубля, процес стабілізації тимчасової валюти.

Тема 15. Інфляція та грошові реформи

Вплив інфляції на виробництво, зайнятість і життєвий рівень. Теоретичні концепції інфляції: теорія «інфляції попиту», теорія «інфляції пропозиції», монетаристська теорія, теорія інфляції як багатофакторного процесу. Інфляція та дефляція. Основні форми інфляції: повзуча, галопуюча, гіперінфляція, відкрита та закрита інфляція. Класичні, монетарні та загальноекономічні чинники інфляції. Інфляція попиту. Фіскальна інфляція. Інфляція витрат. Імпортна інфляція.

Основні показники вимірювання інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Інфляція в системі державного регулювання грошової сфери. Грошові реформи: поняття та цілі. Стабілізація грошей як основна мета реформи. Грошові реформи як радикальні заходи негативних соціально-економічних наслідків інфляції. Класифікація грошових реформ. Становлення нової грошової системи. Основні методи стабілізації валют: дефляція, деномінація, нуліфікація, девальвація, ревальвація. Основні моделі грошових реформ. Особливості здійснення грошових реформ в окремих країнах. Характеристика основних грошових реформ, здійснених в Україні.

Змістовий модуль 6.

Тема 16. Валютні відносини та валютні системи

Поняття валюти. Призначення та сфера використання валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Біржова та позабіржова торгівля валютою. Валютні ризики та методи валютного страхування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Роль банків на валютному ринку. Фактори, що впливають на кон'юнктуру валютного ринку.

Валютний ринок: суть та основи функціонування. Валютні операції. Види валютних операцій.

Котирування валют. Валютний курс, його функції. Суть, основи формування та види валютного курсу. Поняття, значення й механізм забезпечення конвертованості валюти. Валютне регулювання: суть і необхідність. Механізм регулювання валютного курсу: девальвація, ревальвація, валютна інтервенція. Платіжний баланс у механізмі валютного регулювання. Золотовалютні запаси в системі валютного регулювання. Режим валютного курсу в Україні. Валютні системи: поняття, структура, призначення. Види валютних систем: національні, регіональні, світові. Основні елементи національної валютної системи. Розвиток валютної системи України. Еволюція світової валютної системи. Характеристика сучасної світової валютної системи та роль МВФ у її функціонуванні. Баланси міжнародних розрахунків та їхні основні види. Розрахунковий баланс. Баланс міжнародної заборгованості. Платіжний баланс, його загальна характеристика та структура.

Тема 17. Кредит у ринковій економіці. Кредитні системи

Еволюція кредитних відносин. Методи перерозподілу коштів у процесі відтворення. Теорії кредиту. Основні положення натуралістичної теорії кредиту. Основні положення капіталотворчої теорії кредиту. Необхідність та суть кредиту. Кредит як форма руху вартості на зворотній основі. Основні функції кредиту. Суб'єкти та об'єкти кредитних відносин. Ознаки кредиту в ринковій економіці. Позиковий капітал та кредит. Позиковий капітал як форма грошового капіталу. Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту, переваги та недоліки кожної з форм. Види кредиту. Характеристика окремих видів кредиту: комерційного, споживчого, державного, міжнародного, банківського.

Класифікація банківських кредитів. Принципи та методи банківського кредитування. Характеристика окремих видів банківського кредиту. Економічні межі кредиту. Поняття меж кредиту, причини та наслідки їх порушення. Суть відсотка, види, економічні межі руху та фактори зміни ставки відсотка. Відсотковий ризик. Відсоток в умовах інфляції. Поняття кредитної системи. Об'єктивні економічні умови формування кредитної системи. Основні етапи розвитку кредитної системи. Принципи побудови кредитної системи. Роль та місце кредитної системи в сучасному економічному просторі. Кредитна система як елемент інфраструктури грошового ринку. Основні типи кредитних систем. Структура кредитної системи. Стійкість кредитної системи. Поняття та значення стійкості кредитної системи. Механізм забезпечення стійкості кредитної системи.

Тема 18. Центральний банк та його роль в економіці. Комерційний банк.

Центральний банк – орган державного грошово-кредитного регулювання економіки. Сучасні організаційно-правові форми центральних банків. Незалежність центральних банків. Особливості взаємовідносин центральних банків із виконавчою владою. Функції центрального банку. Емісія готівки та організація грошового обігу. Функція банку банків. Грошово-кредитна політика центрального банку – суть, стратегічні цілі, проміжні й тактичні завдання, інструменти грошово-кредитного регулювання. Основні типи грошово-кредитної політики. Загальні методи реалізації грошово-кредитної політики. Політика облікової ставки. Операції на відкритому ринку. Політика обов'язкових резервів. Політика рефінансування. Селективні способи реалізації грошово-кредитної політики. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в системі державного регулювання ринкової економіки.

Пасивні банківські операції. Банківські ресурси та їхня структура. Власний капітал банку та його основні функції. Статутний фонд. Резервний фонд. Нерозподілений прибуток. Залучені кошти. Депозити та їхні основні види. Депозити до запитання. Строкові депозити. Ощадні депозити. Недепозитні джерела залучення коштів. Активні операції комерційних банків. Основні види активів. Кредитні операції, їхня сутність і призначення. Інвестиційні операції та їхні види. Інвестиційний портфель та інвестиційна

політика комерційного банку. Касові операції. Валютні операції. Консультаційні та інші послуги.

Організаційна та функціональна структура НБУ. Повноваження Правління НБУ. Основні напрями діяльності НБУ. Грошово-кредитна політика НБУ. Банківський нагляд. Формування інформаційної системи. Пасивні та активні операції НБУ. Суть і призначення комерційних банків у сучасному економічному просторі. Класифікація комерційних банків. Організаційна та функціональна структура комерційного банку. Збори акціонерів (учасників) банку. Рада банку. Правління банку. Ревізійна комісія банку. Основні показники діяльності комерційних банків. Загальна характеристика банківських операцій.

Тема 19. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи

Об'єктивні передумови становлення й розвитку кредитно-фінансових інститутів. Основні напрями діяльності сучасних спеціалізованих кредитно-фінансових установ. Страхові компанії: їхня функціональна суть та форми організації. Об'єкти страхування та особливості їхнього страхування. Основні операції страхових компаній. Страхові премії. Інвестиційні компанії. Інвестиційні компанії публічного та приватного типу. Основні операції інвестиційних компаній. Позиково-ощадні асоціації. Фінансові компанії. Кредитні спілки. Ломбарди. Добродійні фонди. Міжбанківські об'єднання, їхня роль та значення у функціонуванні кредитних систем. Класифікація міжбанківських об'єднань. Характерні риси міжбанківських об'єднань. Пенсійні фонди. Організаційно-правові форми пенсійних фондів. Особливості функціонування пенсійних фондів. Операції пенсійних фондів.

6. Контроль навчальних досягнень

Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- 1) За джерелом інформації:
  - *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint-презентація), лабораторні роботи, пояснення, розповідь, бесіда.
  - *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
  - *Практичні*: вправи.
- 2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.
- 3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.
- 4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Вивчення дисципліни здійснюється за машинним варіантом з організацією занять у спеціалізованих комп'ютерних залах, де кожний студент отримує можливість навчатись безпосередньо на індивідуальному робочому місці, обладнаному персональним комп'ютером.

Методи контролю

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Оцінка за кожний змістовий модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, за виконання індивідуальних завдань, за модульну контрольну роботу. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в електронному вигляді або з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- *Методи письмового контролю:* модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- *Комп'ютерного контролю:* тестові програми.
- *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни (п. 10), де зазначено види контролю і кількість балів за видами. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення подано нижче у таблицях.

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів.

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4		Модуль 5		Модуль 6	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	1	2	1	2	2	1	1	2	1	2	1
2	Відвідування лабораторних занять	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	1	5	5	1	5	1	5
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	6	2	6	2	6	2	2	6	6	2	6	2	6
5	Індивідуальне завдання	30	1 завдання протягом вивчення дисципліни											
6	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	1	25	25	1	25	1	25
7	Виконання тестового контролю													
8	Лабораторне заняття (допуск, виконання, захист)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	37	-	37	-	-	37	37	-	37	-	37

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

1. Сутність фінансів як економічної категорії.
2. Наукові уявлення про фінанси і їх роль у системі економічних відносин суспільства.
3. Функції фінансів як форма виявлення сутності фінансових відносин. Розподільча функція фінансів.
4. Зміст і значення контрольної функції фінансів.
5. Фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.
6. Структурна побудова та засади функціонування фінансової системи в Україні.
7. Характеристика категорій підсистеми державних фінансів.
8. Особливості категорій децентралізованих фінансів.
9. Ознаки фінансів як історичної категорії. Об'єктивні умови появи фінансів.
10. Характеристика елементів фінансових відносин за часів рабоволодіння та феодального ладу.
11. Специфічні ознаки фінансів в епоху вільної конкуренції.
12. Розвиток фінансових відносин за державно-монополістичного капіталізму.
13. Особливості фінансів за радянських часів. Реформування фінансових відносин у пострадянському просторі.
14. Фінанси України в умовах ринкової економіки.
15. Історичні передумови виникнення фінансової науки.
16. Роль фінансової науки у суспільстві та загальна мета її розвитку.
17. Стан світової фінансової науки у ХХ ст.
18. Основні теоретичні напрями розвитку сучасної фінансової науки.
19. Фінансове право України.
20. Правове регулювання фінансової діяльності держави.
21. Фінансова політика як складова економічної політики держави.
22. Фінансовий механізм реалізації фінансової політики.
23. Фінансове планування як підсистема фінансового механізму.
24. Державне управління фінансами.
25. Фінансовий контроль.
26. Сутність та значення фінансового менеджменту. Фінансовий менеджмент як складова науки управління.
27. Характеристика фінансового менеджменту як управлінської системи. Об'єкт та суб'єкт фінансового менеджменту.
28. Класифікація та специфіка суб'єктів господарювання як об'єктів фінансового менеджменту.
29. Фінансовий менеджмент та його місце в управлінні суб'єктів господарювання.
30. Інформаційна система фінансового менеджменту суб'єкта господарювання.
31. Сутність та складові фінансового механізму.

32. Шляхи досягнення головної мети та основних задач фінансового менеджменту суб'єкта господарювання.
33. Організаційна структура управління фінансами.
34. Етапи фінансового планування. Класифікаційні ознаки фінансових планів.
35. Фінансовий контроль. Його мета, види, форми організації.
36. Бюджетний механізм фінансування.
37. Економічна природа та роль Державного бюджету України.
38. Бюджетна система країн Європейського Союзу.
39. Зарубіжний досвід розбудови державних фінансів.
40. Бюджетна класифікація, її структура і призначення.
41. Порядок складання, затвердження і виконання Державного бюджету України. Доцільність щорічного визначення основних напрямів бюджетної політики, значення цього документа в регулюванні бюджетного процесу.
42. Доходи державного бюджету, їх економічна сутність, класифікація і методи мобілізації.
43. Склад і структура доходів Державного бюджету України. Податкові та неподаткові джерела формування державного бюджету.
44. Субсидії, субвенції та дотації як засоби збалансування бюджетів.
45. Спеціальні фонди державного бюджету, їх призначення у фінансуванні соціально-економічних програм суспільства.
46. Характеристика видатків Державного бюджету України та їх класифікація.
47. Стан бюджетного фонду та дефіцит бюджету.
48. Бюджетний дефіцит і фінансові методи його регулювання.
49. Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту.
50. Бюджетний профіцит та його вплив на фінансову політику держави.
51. Монетизація бюджетного дефіциту та її вплив на зовнішній борг держави.
52. Правове регламентування бюджетного дефіциту в країнах Європейського Союзу.
53. Економічна сутність і значення державного кредиту у формуванні фінансових ресурсів держави.
54. Функції державного кредиту як економічної категорії.
55. Види і форми державного кредиту.
56. Вплив державного кредиту на розвиток фінансового ринку.
57. Вплив державного кредиту на бюджетний дефіцит грошової маси в обігу.
58. Форми державного кредиту на сучасному стані розвитку економіки України.
59. Причини виникнення державного боргу та його наслідки для економіки держави.
60. Граничні показники зовнішньої заборгованості.
61. Шляхи реструктуризації боргових зобов'язань держави.
62. Джерела обслуговування і погашення державного боргу.
63. Сучасний стан і причини виникнення зовнішнього державного боргу України.

- 64.Методи управління державним боргом та їх застосування.
- 65.Проблеми, пов'язані з обслуговуванням державного боргу в Україні.
- 66.Поняття платіжного балансу держави.
- 67.Суть, значення і функції місцевих фінансів у сучасних умовах.
- 68.Склад системи місцевого самоврядування і принципи, на яких ця система ґрунтується в Україні.
- 69.Роль місцевих фінансів у розвитку місцевого самоврядування.
- 70.Фінансове забезпечення самоврядування територіальних громад.
- 71.Місцеві бюджети як складова системи місцевих фінансів.
- 72.Система місцевих бюджетів України.
- 73.Фінансові ресурси місцевих бюджетів і джерела їх формування.
- 74.Видатки місцевих бюджетів. Засади розмежування видатків між місцевими бюджетами.
- 75.Шляхи подолання недоліків практики місцевого оподаткування в Україні.
- 76.Стан і розвиток комунального кредиту і місцевих запозичень в Україні.
- 77.Міжбюджетні відносини: передумови виникнення та особливості організації.
- 78.Проблеми фінансового вирівнювання видатків і доходів місцевих бюджетів України.
- 79.Поняття та основні засади бюджетного федералізму.
- 80.Позабюджетні фонди держави як складова фінансової системи України.
- 81.Становлення та розвиток соціальних позабюджетних фондів України.
82. Фінансове забезпечення загальнообов'язкового державного страхування в Україні.
83. Проблеми функціонування соціальних позабюджетних фондів України.
- 84.Соціально-економічна сутність та призначення пенсійного страхування.
- 85.Джерела формування та порядок використання коштів Пенсійного фонду України.
- 86.Солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні.
- 87.Накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні.
- 88.Розвиток в Україні недержавного пенсійного забезпечення.
- 89.Соціально-економічна сутність та призначення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.
- 90.Джерела формування та порядок використання коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.
- 91.Передумови введення обов'язкового загальнодержавного медичного страхування в Україні.
- 92.Соціально-економічна сутність та призначення загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.
- 93.Джерела формування та порядок використання коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

94.Фінансові ресурси відтворення основних засобів суб'єктів господарювання. Економічний зміст і порядок нарахування та використання амортизаційних відрахувань.

95.Фінансові ресурси формування оборотних активів суб'єктів господарювання.

96.Фінансовий стан суб'єктів господарювання і система показників його оцінки.

97.Банкрутство суб'єктів господарювання і фінансові методи здійснення їх санації.

98.Домогосподарство як економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин.

99.Теоретичні засади фінансів домогосподарств.

100.Економічна сутність і склад фінансів домогосподарств.

101.Функції фінансів домогосподарств.

102.Бюджет домогосподарства, його сутність і структура.

103.Склад та класифікація доходів і видатків домогосподарств.

104.Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.

105.Соціально-економічна сутність страхування, його необхідність і значення.

106.Функції, властиві страхуванню як економічній категорії.

107.Класифікація страхування за різними ознаками.

108.Класифікація страхування за об'єктами.

109.Майнове страхування в Україні.

110.Особисте страхування в Україні.

111.Страхування цивільної відповідальності в Україні.

112.Страхування відповідальності позичальника в Україні.

113.Страхування життя громадян.

114.Страхування фізичних і юридичних осіб від нещасних випадків.

115.Медичне страхування: використання зарубіжного досвіду в Україні.

116.Страхування комерційних ризиків юридичних осіб.

117.Страхування фінансових ризиків юридичних (фізичних) осіб.

118.Сутність та основні форми утворення страхових фондів.

119.Системи страхування, їх економічний зміст, обґрунтованість застосування страховиками.

120.Характеристика основних термінів, які використовуються в страхуванні.

121.Страховий ринок України, його суб'єкти, організаційна структура і перспективи розвитку.

122.Проблеми становлення і розвитку страхового ринку України.

123.Державне регулювання страхової діяльності.

124.Характеристика основних видів страхових відносин в економіці України на сучасному етапі .

125.Фінансова-економічна діяльність страхових компаній та умови забезпечення їх платоспроможності.

126.Ризики страхових компаній України.

127.Сутність, визначення і складові фінансового ринку.

128.Інструменти фінансового ринку України та їх удосконалення.

129. Характеристика суб'єктів фінансового ринку та економічні передумови його функціонування в Україні. Класифікація фінансових ринків.
130. Валютні відносини і платіжний баланс.
131. Оподаткування в системі міжнародних фінансів.
132. Світовий фінансовий ринок в умовах глобалізації економіки.
133. Міжнародний валютний ринок і глобалізація економіки.
134. Міжнародний кредитний ринок як складова світової фінансової системи.
135. Міжнародний ринок цінних паперів та його розвиток на сучасному етапі глобалізації економіки.
136. Міжнародні фінансові інститути. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації.
137. Діяльність міжнародних валютних кредитних установ в Україні.
138. Офшорні зони в системі світових фінансових центрів.
139. Міжнародний фінансовий менеджмент та його основні функції.
140. Міжнародні фінанси в умовах світової економічної кризи.
141. Еволюція та сучасні риси фінансових систем країн з розвинутою ринковою економікою.

	Порядковий номер змістового модуля	Порядковий номер теми	Бали окремо за кожною темою	Загальна сума балів
Поточне тестування та самостійна робота	Змістовий модуль 1	Тема 1	17	323
		Тема 2	17	
		Тема 3	17	
	Змістовий модуль 2	Тема 4	17	
		Тема 5	17	
		Тема 6	17	
	Змістовий модуль 3	Тема 7	17	
		Тема 8	17	
		Тема 9	17	
	Змістовий модуль 4	Тема 10	17	
		Тема 11	17	
		Тема 12	17	
	Змістовий модуль 5	Тема 13	17	
		Тема 14	17	
		Тема 15	17	
	Змістовий модуль 6	Тема 16	17	
		Тема 17	17	
		Тема 18	17	
		Тема 19	17	

6.3.–6.4. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

№ з/п	Оцінка студента	Макс. оцінка	Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5	Модуль 6
1	Максимальна підсумкова семестрова модульна оцінка (МС)	60	-	-	-	-	-	-
2	Максимальні підсумкові оцінки за		25	25	25	25	25	25

	змістовими модулями (ММ)							
3	Фактична кількість балів, отриманих студентом за видами поточного контролю (приклад) (ФБ)		92	82	119	92	90	82
4	Підсумкові фактичні оцінки студента за змістовими модулями $M = \text{ФБ} / \text{МВ} * \text{ММ}$		19	17	19	17	19	19
5	Підсумкова семестрова модульна оцінка студента $C = M_1 + M_2 + M_3$		55					
6	Залікова рейтингова оцінка студента (Е)	40	37					
7	Підсумкова семестрова рейтингова оцінка студента $P = C + E$		92/A					

Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом поза-аудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Фінанси, гроші і кредит» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності. Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу. Орієнтовна структура ІНДЗ - титульна сторінка, мета ІНДЗ, план ІНДЗ, розділи (І, ІІ, ...), висновки ІНДЗ, додатки (якщо вони є), список рекомендованої літератури. Система оцінювання ІНДЗ ІНДЗ подається викладачеві, який проводить заняття з даної дисципліни. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті з курсу на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання у формі усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хвилин). Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 6.1 і 6.2.

Таблиця 6.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану	2 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	4 бали

5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	6 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	4 бали
Разом		30 балів

Таблиця 6.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	25-30	Відмінно
Достатній	20-24	Добре
Середній	15-19	Задовільно
Низький	0-14	Незадовільно

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Сутність фінансів як економічної категорії.
2. Наукові уявлення про фінанси і їх роль у системі економічних відносин суспільства.
3. Функції фінансів як форма виявлення сутності фінансових відносин. Розподільча функція фінансів.
4. Зміст та значення контрольної функції фінансів.
5. Фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.
6. Структурна побудова та засади функціонування фінансової системи в Україні.
7. Характеристика категорій підсистеми державних фінансів.
8. Особливості категорій децентралізованих фінансів.
9. Ознаки фінансів як історичної категорії. Об'єктивні умови появи фінансів.
10. Характеристика елементів фінансових відносин за часів рабоволодіння та феодального ладу.
11. Специфічні ознаки фінансів в епоху вільної конкуренції.
12. Розвиток фінансових відносин за державно-монополістичного капіталізму.
13. Особливості фінансів за радянських часів. Реформування фінансових відносин у пострадянському просторі.
14. Фінанси України в умовах ринкової економіки.
15. Фінансове право України.
16. Правове регулювання фінансової діяльності держави.
17. Фінансова політика як складова економічної політики держави.
18. Фінансовий механізм реалізації фінансової політики.
19. Державне управління фінансами.
20. Фінансовий контроль.
21. Сутність та значення фінансового менеджменту. Фінансовий менеджмент як складова науки управління.

22. Характеристика фінансового менеджменту як управлінської системи. Об'єкт та суб'єкт фінансового менеджменту.
23. Класифікація та специфіка суб'єктів господарювання як об'єктів фінансового менеджменту.
24. Фінансовий менеджмент та його місце в управлінні суб'єктів господарювання.
25. Сутність та складові фінансового механізму.
26. Шляхи досягнення головної мети та основних задач фінансового менеджменту суб'єкта господарювання.
27. Організаційна структура управління фінансами.
28. Етапи фінансового планування. Класифікаційні ознаки фінансових планів.
29. Фінансовий контроль. Його мета, види, форми організації.
30. Основні принципи побудови системи фінансового контролінгу.
31. Характеристика сутності і функцій фінансів суб'єктів господарювання та організація управління фінансами.
32. Організація фінансів суб'єктів господарювання різних форм власності.
33. Шляхи забезпечення самоокупності і самофінансування суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки.
34. Економічна сутність грошових надходжень, їх джерела та значення у формуванні капіталу суб'єктів господарювання.
35. Економічна сутність, склад і джерела формування прибутку, валових доходів та валових витрат, їх вплив на фінансовий результат суб'єктів господарювання.
36. Розподіл та використання прибутку суб'єктів господарювання.
37. Фінансові ресурси суб'єктів господарювання.
38. Джерела формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.
39. Напрями використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.
40. Фінансові ресурси відтворення основних засобів суб'єктів господарювання. Економічний зміст і порядок нарахування та використання амортизаційних відрахувань.
41. Фінансові ресурси формування оборотних активів суб'єктів господарювання.
42. Фінансовий стан суб'єктів господарювання і система показників його оцінки.
43. Банкрутство суб'єктів господарювання і фінансові методи здійснення їх санації.
44. Соціально-економічна сутність і функції податків. Основи класифікації податків.
45. Принципи і методи оподаткування.
46. Становлення і розвиток податкової системи України.
47. Податкова система України та основні напрямки її вдосконалення в умовах ринкової економіки.

48. Податкова політика держави в умовах трансформації економіки.
49. Характеристика функцій податкових органів і державний контроль за додержанням податкового законодавства в Україні.
50. Економічна суть і порядок визначення та сплати прямих і непрямих податків.
51. Загальнодержавні та місцеві податкові збори.
52. Бюджет як економічна категорія та його місце і значення в системі фінансових відносин. Функції бюджету .
53. Характеристика бюджетного устрою та бюджетної системи України.
54. Сутність бюджетного процесу, його стадії та принципи бюджетного планування в Україні.
55. Економічна природа та роль Державного бюджету країни.
56. Бюджетна класифікація, її структура і призначення.
57. Порядок складання, затвердження і виконання державного бюджету України. Доцільність щорічного визначення Основних напрямків бюджетної політики, значення цього документу в регулюванні бюджетного процесу.
58. Доходи державного бюджету, їх економічна сутність, класифікація і методи мобілізації.
59. Склад і структура доходів державного бюджету України. Податкові та неподаткові джерела формування державного бюджету.
60. Спеціальні фонди державного бюджету, їх призначення у фінансуванні соціально-економічних програм суспільства.
61. Характеристика видатків державного бюджету та їх класифікація.
62. Бюджетний дефіцит і фінансові методи його регулювання .
63. Соціально-економічна сутність страхування, його необхідність і значення.
64. Функції, властиві страхуванню як економічній категорії .
65. Класифікація страхування за різними ознаками .
66. Класифікація страхування за об'єктами .
67. Сутність та основні форми утворення страхових фондів.
68. Системи страхування, їх економічний зміст, обґрунтованість застосування страховиками.
69. Характеристика основних термінів, які використовуються у страхуванні .
70. Страховий ринок України, його суб'єкти, організаційна структура і перспективи розвитку.
71. Державне регулювання страхової діяльності .
72. Характеристика основних видів страхових відносин в економіці України на сучасному етапі .
73. Фінансова-економічна діяльність страхових компаній та умови забезпечення їх платоспроможності.
74. Сутність, визначення і складові фінансового ринку.
75. Характеристика суб'єктів фінансового ринку та економічні передумови його функціонування в Україні. Класифікація фінансових ринків.
76. Ринок цінних паперів і особливості його регулювання в Україні.

77. Види цінних паперів і державний контроль за їх випуском і обігом в Україні.

78. Основні види цінних паперів, їх характеристика. Призначення деривативів.

79. Організація та основні функції фондових бірж. Порядок здійснення операцій з цінними паперами на фондовій біржі і визначення їх ринкового курсу.

80. Сутність міжнародних фінансів. Міжнародні фінанси як складова фінансової системи.

81. Світова фінансова система та її інституції.

82. Світова валютна система в умовах глобалізації економіки.

83. Валютні відносини і платіжний баланс.

84. Оподаткування в системі міжнародних фінансів.

85. Міжнародний валютний ринок і глобалізація економіки.

86. Міжнародний кредитний ринок як складова світової фінансової системи.

87. Міжнародний ринок цінних паперів та його розвиток на сучасному етапі глобалізації економіки.

88. Міжнародні фінансові інститути. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації.

89. Міжнародний фінансовий менеджмент та його основні функції.

6.6. Шкала відповідності оцінок.

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни (модуля)

Разом: 180 год., із них: лекції – 44 год., практичні заняття – 40 год., індивідуальна робота – 0 год., модульний контроль – 12 год., самостійна робота – 54 год., семестровий контроль – 30 год.

Модулі (назви, бали)	1. Змістовий модуль 1 (36 балів)			2. Змістовий модуль 2 (34 балів)		3. Змістовий модуль 3 (36 балів)			4. Змістовий модуль 4 (36 балів)			5. Змістовий модуль 5 (38 балів)				6. Змістовий модуль 6 (38 балів)			
Теми	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Лекції (теми, бали)	Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль. (1 бал)	Тема 2. Фінансова система. (1 бал)	Тема 3. Фінансова політика та механізм її реалізації. (1 бал)	Тема 4. Фінансовий менеджмент. (1 бал)	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система. (1 бал)	Тема 6. Доходи і видатки державного бюджету. (1 бал)	Тема 7. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій. (1 бал)	Тема 8. Податки. Податкова система. (1 бал)	Тема 9. Державні цільові фонди. (1 бал)	Тема 10. Страхування. Страховий ринок. (1 бал)	Тема 11. Міжнародні фінанси. (1 бал)	Тема 12. Сутність та функції грошей. Грошовий оборот. (1 бал)	Тема 13. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм (1 бал)	Тема 14. Грошовий ринок. Грошова система (1 бал)	Тема 15. Інфляція та грошові реформи (1 бал)	Тема 16. Валютні відношення та валютні системи (1 бал)	Тема 17. Кредит у ринковій економіці. Кредитні системи (1 бал)	Тема 18. Центральний банк та його роль в економіці. Комерційний банк (1 бал)	Тема 19. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи (1 бал)
Семінарські заняття (теми, бали)	Тема 1. Сутність фінансів, їх функції і роль. (1 бал)	Тема 2. Фінансова система. (1 бал)	Тема 3. Фінансова політика та механізм її реалізації. (1 бал)	Тема 4. Фінансовий менеджмент. (1 бал)	Тема 5. Бюджет. Бюджетна система. (1 бал)	Тема 6. Доходи і видатки державного бюджету. (1 бал)	Тема 7. Фінанси суб'єктів господарювання та неприбуткових організацій. (1 бал)	Тема 8. Податки. Податкова система. (1 бал)	Тема 9. Державні цільові фонди. (1 бал)	Тема 10. Страхування. Страховий ринок. (1 бал)	Тема 11. Міжнародні фінанси (1 бал)	Тема 12. Сутність та функції грошей. Грошовий оборот (1 бал)	Тема 13. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм (1 бал)	Тема 14. Грошовий ринок. Грошова система (1 бал)	Тема 15. Інфляція та грошові реформи (1 бал)	Тема 16. Валютні відношення та валютні системи (1 бал)	Тема 17. Кредит у ринковій економіці. Кредитні системи (1 бал)	Тема 18. Центральний банк та його роль в економіці. Комерційний банк (1 бал)	Тема 19. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи (1 бал)
Індивідуальні завдання (бали)	30 балів																		
Самостійна робота	Самостійна робота (5 балів)			Самостійна робота (5 балів)		Самостійна робота (5 балів)			Самостійна робота (5 балів)			Самостійна робота (5 балів)				Самостійна робота (5 балів)			
Поточний контроль (вид, бали)	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		Модульна контрольна робота 3 (25 балів)			Модульна контрольна робота 4 (25 балів)			Модульна контрольна робота 5 (25 балів)				Модульна контрольна робота 6 (25 балів)			

8. Рекомендовані джерела

Методичне забезпечення

Викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на новітніх інформаційно-комунікаційних технологіях (мультимедійний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивний комплекс SMART Board, авторські засоби мультимедіа).

На заняттях і під час самостійній роботі студентів використовуються методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, ілюстративні комп'ютерні дидактичні матеріали, які розроблені на кафедрі, а саме:

- електронний навчальний курс.
- презентації.
- навчальні посібники.
- робоча навчальна програма.
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
- засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

Основна (базова)

1. Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001р. № 2542-III із змінами і доповненнями.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003р. N 436-IV із змінами і доповненнями.
3. Венгер В.В. Фінанси: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.В. Венгер. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 432с.
4. Опарін О.В., Фінанси (Загальна теорія): Навч. Посіб. / О.В. Опарін. – К.: КНТЕУ, 2007.–240 с.
5. Краус Н.М. Фінанси: робочий зошит / О.В. Чернявська, Н.М. Краус // Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 76 с.
6. Романенко О.Р., Огородник С.Я., Зязюн М.С., Славкова А.А. Фінанси: навч.-метод. Посібник. / О.Р. Романенко, С.Я. Огородник. - К.: КНЕУ, 2007. – 387с.
7. Романенко О.Р., Фінанси: Підручник. / О.Р. Романенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312с.
8. Фінанси: Навчальний посібник. Оспіщев В.І., Лачкова Л.І., Близнюк О.П. та ін. За ред. В.І. Оспіщева. - 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. – 366с.
9. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
10. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання. – 2008. – 567с.
11. Краус Н.М. Фінанси: дистанційний курс [Текст] / Н.М. Краус, Т. Третяк // Полтава: РВВ ПУЕТ, 2013. – Електронний ресурс.

9. Додаткові ресурси

1. Про власність: Закон України від 7 лютого 1991р. N 697-XII із змінами і доповненнями.
2. Про цінні папери і фондову біржу: Закон України 18 червня 1991р. N 1201-XII із змінами і доповненнями.
3. Про систему оподаткування: Закон України від 25 червня 1991р. № 1251-XII із змінами і доповненнями.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991р. N 1560-XII із змінами і доповненнями.
5. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991р. N 1576-XII із змінами і доповненнями.

6. Про Єдиний митний тариф: Закон України від 5 лютого 1992р. N 2097-XII із змінами і доповненнями.
7. Про місцеві податки і збори: Закон України від 20 травня 1993р. № 56-93 із змінами і доповненнями.
8. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28 грудня 1994р. № 334/94-ВР із змінами і доповненнями.
9. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996р. №85/96-ВР із змінами і доповненнями.
10. Про податок на додану вартість: Закон України від 3 квітня 1997р. № 168/97-ВР із змінами і доповненнями.
11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997р. № 280/97-ВР., які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23
12. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV із змінами і доповненнями.
13. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. № 1533-III із змінами і доповненнями.
14. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2240- III із змінами і доповненнями.
15. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 р. № 2664-III із змінами і доповненнями.
16. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV із змінами і доповненнями.
17. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів: Закон України від 1 липня 2004р. № 1961-IV із змінами і доповненнями.
18. Про Державний бюджет України на 2008 рік: Закон України // www.rada.kiev.ua.
19. Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті: затверджене постановою Кабінету міністрів України від 14 серпня 1996р. № 959 із змінами і доповненнями.
20. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 582с.
21. Владимиров К.М., Чуйко Н.І., Рогальський О.Ф., Місцеві фінанси: Навч.посібник. / К.М. Владимиров, Н.І. Чуйко. – Херсон: Олді-плюс; 2006. – 352с.
22. Вовчак О.Д., Страхування: Навчальний посібник. 3-тє видання, стереотипне./ О.Д. Вовчак. – Львів: «Новий Світ-2000», 2006. – 480с.
23. Волощук Г.О., Пасічник Ю.В., Прямухіна Н.В., Фінансові фонди соціального спрямування в Україні: бюджетні, страхові, пенсійні: Навчальний посібник./ Г.О. Волощук, Ю.В. Пасічник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 184с.
24. Григораш Г.В., Григораш Т.Ф., Олійник В.Я., Субачов І.Т., Системи соціального страхування зарубіжних країн. Навч.пос. / Г.В. Григора, Т.Ф. Григораш – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 144с.
25. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С., Фінансовий словник. – 4-те вид., випр. та доп. – К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів.банк.ін-ту НБУ, 2002. – 566с.
26. Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятник О.М., Податкова система: Підручник. / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий. – К.: Атака, 2006. – 920 с.
27. Карлін М.І. Фінанси України та сусідніх держав: Навч. посібник. / М.І. Карлін. – К.: Знання, 2007. – 589с.
28. Карлін М.І., Фінансова система України: Навч. посібник. / М.І. Карлін. – К.: Знання, 2007. – 324с.
29. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М., Фінансовий менеджмент: Навч. посібник.-2-ге вид., перероб. і доп. / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – К.: Знання, 2005. - 485 с. – (Вища освіта XXI століття).

30. Ковальчук С.В., Форкун І.В., Фінанси. Навч. посібник. / С.В. Ковальчук, І.В. Форкун. – Львів: «Новий світ – 2000», 2006. – 568 с.
31. Криховецька З.М., Труфанова С.О., Цигилик І.І., Фінанси (у питаннях і відповідях): Навчальний посібник./ З.М. Криховецька, С.О. Труфанова. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 120с.
32. Козак Ю.Г., Логвинова Н.С., Ковалевський В.В., Міжнародні фінанси: Навч. посібник. Видання 3-тє, перероб. та доп. / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвинова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
33. Миргородська Л.О., Фінансові системи зарубіжних країн: Навчальний посібник. / Л.О. Миргородська. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240с.
34. Місцеві фінанси: Підручник/ За ред. О.П. Кириленко. – К.: Знання, 2006. – 677с.
35. Олійник О.В., Філон І.В., Податкова система: Навчальний посібник. / О.В. Олійник, І.В. Філон. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 456с.
36. Пріб К.А. та інші. Податкова система України: термінологія і формування основних положень: Навч. посібник. / К.А. Пріб. – К.: ЦУЛ, 2007. – 320с.
37. Савченко Л.А., Цимбалюк А.В., Шкарупа В.К., Глух М.В., Фінансове право: Навч. посіб. / Л.А. Савченко, А.В. Цимбалюк. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 85 с.
38. Сердюк О.М., Податкова система (практикум): Навч. посіб. / О.М. Сердюк. – К.: ЦУЛ, 2007. – 328 с.
39. Слав'юк Р.А., Фінанси підприємств: Підручник. / Р.А. Слав'юк. – К.: УБС НБУ, 2007. – 550 с.
40. Стеців Л.П., Копилюк О.І., Фінанси: Навч. посіб. / Л.П. Стеців, О.І. Копилюк. – К.: Знання, 2007. – 235с.
41. Страхування: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
42. Страхування. Підручник. Кер. авт. кол. і наук. ред. Осадець С.С., д-р екон. наук, проф. – К.: КНЕУ, 2006. – 604 с.
43. Ситник Л.С., Фінансовий менеджмент: Навч. Посібник./ Л.С. Ситник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 352 с.
44. Фінанси підприємств: Підручник/ А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2006. – 552с.
45. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / Г.О. Партин, А.Г. Загородній [2-ге вид., перероб. і доопр.]. – К.: Знання, 2006.- 379 с.
46. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / В.М. Гринькова, В.О. Корда [3-тє вид.]. – К.: Знання, 2006. – 423 с.
47. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. пол. авт. і наук. рез. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.
48. Бечко П.К., Ролінський О.В., Місцеві фінанси. Навч. пос./ П.К. Бечко, О.В. Ролінський. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 192с.
49. Вівчар О.Й., Лобурко Я., Курило О.Б., Смирнова Т.О., Місцеві фінанси: Навч. посібник./ О.Й. Вівчар, О.Б. Курило. – Львів: Львівська політехніка, 2007. – 132 с.
50. Говорушко Т.А., Страхові послуги. Навчальний посібник./ Т.А. Говорушко. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 400с.
51. Гусак Н.Б., Гусак Ю.Д., Контроль податкових органів за діяльністю підприємств: навч. посібник./ Н.Б. Гусак, Ю.Д. Гусак. – К.: ЦУЛ, 2007. – 320с.
52. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). / О.П. Кириленко. – К.: НІОС, 2000. – с.384: табл. 47, рис.16.
53. Краус Н. М. Бізнес-ангелівське інвестування як перспективне фінансове джерело ризикового підприємництва в Україні / Н. М. Краус // Інституційні чинники розвитку підприємницьких структур : кол. моногр. / за ред. д. е. н., проф. О. О. Непочатенко. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”, 2013. – С. 98–105.

54. Краус Н. М. Інноваційна діяльність та венчурний капітал в системній модернізації національної економіки : монографія / Н. М. Краус, О. М. Шевченко. – Полтава : Дивосвіт, 2013. – 184 с.

55. Краус Н. М. Моделі фінансово-кредитного забезпечення інноваційного розвитку в контексті інституціональної невизначеності / Н. М. Краус // Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки : кол. моногр. / за заг. ред. к. держ. упр., доц. Ніколаєвої О. М., к. е. н., доц. Храпкіної В. В.; Макіїв. екон.-гуманітарний ін-т. – Донецьк : Дмитренко Л. Р., 2014. – С. 15–24.

56. Краус Н. М. Венчурне інвестування як пріоритетний напрям інноваційного розвитку економіки країни / Н. М. Краус, Я. О. Копиця // Економічний простір : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2013. – № 74. – С. 112–121.

57. Краус Н. М. Інвестування венчурних малих підприємств як об'єктивна потреба інноваційної економіки / Н. М. Краус // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 3 (153). – С. 166–174.

58. Леоненко П. М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні за технологічними укладами / П. М. Леоненко, Н. М. Краус // Фінанси України. – 2016. – № 4 (245). – С. 50–64.

59. Kraus N. M. Financial instruments of innovation development / N. M. Kraus // Соціально-економічні проблеми функціонування фінансових систем в умовах інтеграційних процесів : матеріали VII Симпозіуму, (Харків, 13 листоп. 2014 р.). – Харків : ХІФ УДУФМТ, 2014. – С. 189–190.

60. Краус Н. М. Українсько-російсько-англійський термінологічний словник з економічної теорії : слов. для студ. ВНЗ / Н. М. Краус, К. М. Краус ; ВНЗ Укоопспілки “Полтав. ун-т економіки і торгівлі”. – Київ : Центр учбової л-ри, 2015. – 326 с. (*Гриф МОН України Лист № 1/11-15955 від 22.10.13 р.*).

61. Kraus N. Dictionary of Economic terms / K. Kraus, N. Kraus. – Poltava : Skytek, 2013. – 84 р.

62. Машина Н.І., Міжнародне страхування: навч. посібник. / Н.І. Машина.– К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.

Нормативно-правові акти:

63. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.

64. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.